

- ²⁴ *Вереша Р. В.* Кримінальне право України. Загальна частина. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 960 с.
- ²⁵ *Кориунов А. М.* Теория отражения и творчество. – М., 1971. – С. 66; *Михайлова И. Б.* Чувственное отражение в современном научном познании. – М.: Мысль, 1972. – С. 82.
- ²⁶ *Философский энциклопедический словарь.* – М.: Инфра, 2001. – 576 с; *Сучасний тлумачний психологічний словник.* – Х.: «Прапор», 2007.
- ²⁷ *Курс советского уголовного права – Т. 2. Особенная часть. Преступление.* – М.: Наука, 1970. – С. 128.
- ²⁸ *Шемшученко Ю. С.* Экологическая конституция Земли. Концептуальные подходы. // *Государство и право* – 2008. – № 6. – С. 23–26.
- ²⁹ *Большая советская энциклопедия.* Т. 10. – С. 320.
- ³⁰ *Рубинштейн С. А.* Бытие и сознание. – М., 1957. – С. 630; *Психологический словарь-хрестоматия.* – М.: ВШ., 1974. – С. 72.
- ³¹ *Маркс К., Энгельс Ф.* – Твори. Вид. 2 – Т. 1. – С. 44.
- ³² *Гавриш С. Б.* Кримінально-правова охорона довкілля в Україні: Проблеми теорії. – К., 2002. – С. 61.
- ³³ *Філософія.* (За ред. Г. В. Заїченко) – К.: Вища школа, 1995. – С. 428.

Резюме

Досліджується об'єкт злочину (ОЗ) в історико-правовому аспекті. Вказано недоліки навчальної літератури з даної тематики. Доводиться, що в кримінальному праві України ОЗ є матеріальні і духовні цінності та блага суспільства.

Ключові слова: об'єкт злочину; цінності і блага.

Резюме

Исследуется объект преступления в историко-правовом аспекте. Указаны недостатки учебной литературы по этой теме. Доказывается, что в уголовном праве Украины объект преступления – материальные и духовные ценности и блага общества.

Ключевые слова: объект преступления; ценности и блага.

Summary

The object of crime (-O3) in the historic and judicial aspects is investigated. The drawbacks of educative literature on the following topic are stated. It is proved that there are material and spiritual values and goods of the community in the criminal law of Ukraine O3.

Key words: the object of crime; values and goods.

Отримано 24.02.2011

С. В. ОВЕРЧУК

Сергій Володимирович Оверчук, кандидат юридичних наук, завідувач кафедри Рівненського інституту Київського університету права НАН України

ПРИНЦИП ЗАКОННОГО СУДДІ В СУДОВОМУ ПРАВІ

Ефективність правової реформи, її послідовність і системність, знаходяться у прямому зв'язку з керівними ідеями, які відбивають сутність права, тобто принципами права. Система правових принципів не є сталою. Процес державотворення наповнює існуючі принципи новим змістом, а також формує нові правові засади. У цьому контексті виникає питання створення нового специфічного принципу, який би забезпечив внутрішню єдність норм про підсудність. Інститут підсудності має важливе значення для здійснення правосуддя і цілком заслуговує на те, що б основні його регулятиви були об'єднані на рівні категорії принципу.

На думку автора, таку роль здатен виконати принцип «законного судді», який на даний час не розроблений у теоретичних працях і не отримав поширення в українській юридичній літературі. Цей принцип побіжно згадується у працях деяких російських вчених і під ним розуміється недопустимість вилучення особи з відання законного судді. Однак фундаментальних теоретичних розробок, які б розкривали сутність і зміст принципу законного судді, автором не виявлено. Право на розгляд справи в тому суді і тим суддею, до підсудності яких вона віднесена законом, зазначає В. Савицький, широко відоме на Заході, ніколи не фігурувало у нас, навіть теоретично, серед прав людини і громадянина¹. Актуальність і новизна цього принципу зумовлює необхідність його докладного дослідження.

Метою цієї статті є визначення сутності принципу законного судді, його місця в системі принципів права, а також виокремлення його складових елементів.

В юридичній літературі панує слухна думка, що принципами процесу є тільки такі керівні ідеї, які отримали своє закріплення в нормах права². Положення, які визначають процесуальну діяльність, повинні бути закріплені законом, так як ця діяльність може здійснюватись тільки на підставах і у формах, передбачених законом. До моменту набуття ідеєю державно-владного, а тому і загальнообов'язкового характеру, тобто до тих пір, поки вони не стануть правовими нормами, вони не можуть самостійно регулювати правові дії та правові відносини. Аналіз чинного законодавства вказує на те, що своє закріплення в законі засади судочинства отримують двояко. У більшості випадків ці засади отримують прямий і повний вираз в окремій нормі закону; в інших – зміст засади впливає із ряду правових норм, кожна із яких формулює тільки окрему, складову частину її. Тобто про засади суду не по тому, в якому розділі законодавчого акта вони містяться і як названі, а по тому, який їх справжній зміст, що вони виражають і характеризують, яку роль відіграють у здійсненні завдань судочинства³.

Прикладом нормативного вираження принципу законного судді є положення ст. 101 Конституції ФРН, ч. 1 ст. 47 Конституції РФ, ч. 3 ст. 8 КПК РФ та з недавнього часу схожі положення здобули закріплення і в п. 1 ст. 8 Закону України «Про судоустрій і статус судів», згідно якого ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи у суді, до підсудності якого вона віднесена законом, а отже, ніхто не може бути вилучений з відання законного судді. Ці норми свідчать про нерозривний зв'язок принципу законного судді з правом особи на повноважний, компетентний суд.

Враховуючи важливість вказаної норми, слід визнати доцільним закріпити її також і в Конституції України. Тим самим принцип законного судді набуде статусу конституційного, що дозволить привести у відповідність з ним норми процесуального законодавства.

Міцним підґрунтям для зазначеного принципу виступає міжнародне право. Так, у відповідності із ст.ст. 7, 8, та 10 Загальної декларації прав людини 1948 року, ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 року і ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 року всі рівні перед законом і судом; кожний при визначенні його громадянських прав і обов'язків або при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, має право на справедливий і публічний розгляд справ у розумний строк компетентним, незалежним і неупередженим судом, створеним на підставі закону. Наведені положення, згідно ст. 9 Конституції України, є частиною національного законодавства України. Виходячи з їх суті, право кожної людини на судовий захист через законний, незалежний і безсторонній суд означає, зокрема, що розгляд справ повинен здійснюватись законно встановленим, а не вільно обраним складом суду, без упередження, повно, всебічно і об'єктивно. Свій розвиток зазначені провідні положення знаходять у процесуальних кодексах України.

Розгляд справ мусить здійснюватись законно встановленим, а не вільно обраним складом суду, неупереджено, повно і об'єктивно. Законом повинні бути закріплені критерії, які в нормативній формі визначали б, в якому суді підлягає розгляду та чи інша справа. Це дозволило б суду, сторонам та іншим учасникам процесу уникнути невизначеності в цьому питанні, яку в іншому випадку довелось би усувати за допомогою правозастосовчого рішення, тобто дискреційним повноваженням правозастосовчого органу, і тим самим визначати підсудність справи не на підставі закону⁴. З іншого боку, як писав ще у 1841 р. Я. І. Баршев: «Безь точнаго и прямиаго определенія суда, онъ умедлитъ въ производствъ следствія и суда или самъ отъ себя, или по причинъ столкновенія съ другими судами, что можетъ покровительствовать укритію преступленій и преступниковъ»⁵. На думку Д. Козака, неможливість довільно змінити компетенцію судді, порушив правило про необхідність розгляду справи судом, до підсудності якого вона віднесена законом, реально забезпечує незалежність та неупередженість конкретного судді в конкретній справі⁶.

Отже, принцип законного судді забезпечує реалізацію принципів правосуддя, зокрема, принципу незалежності судів та підкорення їх лише закону, оскільки його правила протидіють довільному направленню справи до «потрібного» суду. Встановлення законного суду направлено також на розвиток нового для України принципу «правової впевненості», у відповідності з яким громадянин має бути заздалегідь упевнений у справедливості рішення суду, його безумовному виконанні, належності судової процедури. Так, зокрема, положення про належну правову процедуру тлумачиться американськими вченими, як таке, що спір між сторонами має розглядати лише той суд, який має на це юрисдикцію, тобто федеральний суд або суд штату, який відповідно до закону може розглядати певну категорію справ⁷. Лише забезпечив законність суду можна говорити про законність судового розгляду та прийнятого по справі рішення.

Керуючись такими ідеями Конституційний Суд Російської Федерації поставив право кожного на розгляд його справи в тому суді і тим суддею, до підсудності яких вона віднесена законом, поряд з такими основоположними конституційними принципами, як право громадян на судовий захист, рівність усіх перед законом і судом, здійснення правосуддя тільки судом та незалежності судів (Див.: Постанову Конституційного Суду РФ № 9-П від 16 березня 1998 р.). Даним юридичним актом було визначено вагоме правове значення цього принципу та визначений його нерозривний зв'язок з іншими принципами права. У наступних своїх постановках Конституційний Суд РФ підтвердив власну правову позицію, застосувавши положення принципу законного судді при вирішенні нових справ (Див.: постанови № 3-П від 6 квітня 2006 р. та № 13-П від 16 липня 2003 р.) Доцільно згадати, що одна із спроб окреслити надзвичайне значення правил підсудності була здійснена на теоретичному рівні М. С. Строговичем, який стверджував, що процесуальним принципом, включеним до закону про судоустрій, є підсудність кримінальних справ народному суду, обласному та іншим судам⁸.

В аспекті розгляду фундаментальних положень підсудності на рівні категорії принципу, слід вказати, що принцип – це узагальнений вираз суті певного явища, що відображує об'єктивно існуючу реальність і закономірності, які існують у ній. У філософському розумінні принцип є теоретичним узагальненням найбільш типового, що констатує і виражає закономірність, покладену в основу пізнання взагалі або в основу будь-якої галузі знань⁹. З етимологічної точки зору, слово «принцип» походить від латинського «*principio*», що означає основа, першооснова, початок¹⁰ та є синонімом іншомовного походження поняття «засада». «Значення засад судочинства, – як зазначає В. Т. Маляренко, – вбачається не тільки в тому, що кожне рішення, прийняте з порушенням вимог, підлягає скасуванню, а й у тому, що вони вносять упорядкованість у випадках застосування права за аналогією, а також сприяють правильному розумінню змісту інших правових норм»¹¹.

Принциповий статус відповідного положення в юридичній літературі визначається певною сукупністю властивостей¹², керуючись якими можна стверджувати, що принцип законного судді – це найзагальніші вихідні положення, ідеї, які мають фундаментальне значення та визначають спрямованість і зміст правил підсудності. Крім того, він виражає панівні політико-правові ідеї, закріплені в нормах права, які стосуються завдань і способу здійснення судочинства, а його порушення означає незаконність рішення у справі і обов'язково тягне скасування такого рішення.

У системі правових принципів принципу законного судді має бути відведено роль інтегруючої засади, що є однаково важливою як для процесуальної форми, так і для основ судоустрою. В юридичній літературі щодо системи принципів існують досить полярні погляди. З цього приводу М. С. Строгович писав, що «майже не кожен теоретик-процесуаліст пропонує свою систему, а іноді навіть не одну»¹³. Зокрема, на думку М. М. Михеєнка, слід розрізняти організаційні, організаційно-функціональні та функціональні принципи¹⁴. Такий суто формальний поділ був підданий критиці прихильниками іншої позиції¹⁵. Так, Т. Н. Добровольська вважає, що в кожній із засад є і організаційні, і процесуальні елементи, але в одних на перший план виступає організаційний, а в інших – процесуальний бік¹⁶.

На нашу думку, принцип законного судді має безпосереднє відношення і до судоустрою, і до процесуального права. Він одночасно наділений як організаційними, так і функціональними ознаками. Така позиція обґрунтовується тим, що вихідні норми даного принципу закріплені в Законі України «Про судоустрій і статус суддів» та процесуальних кодексах. Реалізація цього принципу не можлива без врахування організації судової системи та процесуального порядку визначення підсудності. Виходячи з позиції, що підсудність є інститутом судового права, до складу якого входять судоустрій і процесуальне право, варто припустити, що принципове положення щодо законного судді має відношення до всіх цих галузей права.

Виходячи з цього, зміст принципу розкривають такі інституційні елементи:

- 1) правосуддя здійснюється тільки законним, ординарним, належним судом (судоустрійний елемент);
- 2) правосуддя здійснюється тільки тим судом, до підсудності якого закон відніс розгляд конкретної судової справи (процесуальний елемент).

Розкриваючи сутність першого елементу Е. Б. Абросімова відзначає, що закріплюється правило, згідно якого правосуддя здійснюється тільки судом (ч. 1 ст. 118 Конституції РФ, ст. 47 Конституції Республіки Монголії, ст. 125 Конституції Румунії, ст. 76 Конституції Японії), і не просто судом, а судом, створеним в силу прямого конституційного припису або заснованим на підставі закону (ст. ст. 118, 125, 128 Конституції РФ, ст. 117 Конституції Іспанії, ст. 102 Конституції Італії, ст. 124 Конституції Китайської Народної Республіки, ст. 119 Конституції Республіки Сейшелли, ст. 101 Основного Закону Німеччини), або створеним спеціально уповноваженим на то Конституцією органом (частіше за все, вищим законодавчим: ст. III Конституції США, ст.ст. 96 та 101 Основного Закону Німеччини)¹⁷. Отже, законним є суд створений на підставі закону, який здатний прийняти справедливе рішення незалежно від чужої волі. Положення, згідно якого правосуддя здійснюється тільки законним судом, крім самостійного значення, виступає також однією зі складових принципів незалежності судової влади та її доступності. Реалізація цього положення забезпечується встановленням заборони щодо створення надзвичайних судів, як таких що за своєю правовою природою несумісні з основними положеннями принципу законного судді¹⁸. Крім того, норма ст. 55 Конституції України, згідно якої права і свободи людини і громадянина захищаються судом, має ефективне застосування тільки при повноцінній реалізації права особи на «свій», законний суд, на «свого» суддю, тобто принципу законного судді.

Процесуальний елемент принципу законного судді тісно пов'язаний з інститутом підсудності. Ще за часів царської Росії відомий вчений М. М. Розін, аналізуючи юридичне значення підсудності, стверджував, що таким шляхом створюється «належний» суд, вираком якого надається виключна сила¹⁹. Сучасний російський правознавець М. В. Боровський з цього приводу зробив висновок, що як один з проявів принципу рівності всіх перед законом і судом, чітко встановлена законом підсудність набуває рис суб'єктивного права людини на законного, або «свого» суддю, тобто права будь-якої людини заздалегідь знати, який саме суд і в якому складі у відповідності із законом має право розглядати його справу, якщо така виникне²⁰. Отже, підсудність – це інститут, в основі якого лежить суб'єктивне право особи на законного суддю і який є процесуальною гарантією забезпечення прав і свобод людини.

Процесуальне законодавство України нині допускає можливість досить вільної та легкої зміни підсудності, тобто передачі справи з того суду, де вона повинна розглядатись, до іншого, внаслідок чого унеможливується забезпечення принципу законного судді. В юридичній літературі позиція законодавця щодо зміни підсудності справ вже багато років піддається нищівній критиці, зокрема, В. Т. Нор вказує: «Проте допущення чинним законодавством можливості визначити підсудність справи за мотивами доцільності не ви-

тримує критики. З точки зору демократичних засад, здійснення правосуддя в кримінальних справах та зміцнення процесуальних гарантій дотримання прав осіб, притягнених до кримінальної відповідальності, підсудність їх справи має бути чітко визначена законом, а не визначатись за ознакою доцільності, в основу якої кладуться оціночні поняття («найбільш повне і об'єктивне», «особливе громадянське значення», «найкраще забезпечення виховної ролі» тощо). Обвинувачений має право на «свого суддю», «свій суд», – той, що чітко і однозначно визначений законом з урахуванням об'єктивних ознак кримінальної справи»²¹. Це зауваження можна віднести до правил зміни як предметної, так і територіальної підсудності у всіх видах судочинства. У цьому контексті слід згадати слова відомого українського вченого Д. Г. Тальберга: «...право быть судимым своим естественным, нормальным судом составляет существенную гарантию личной свободы и неприкосновенности граждан и выражается в известном основном положении западно-европейского государственного строя, по которому «никто не может быть лишен своего естественного судьи»²².

Принцип законного судді, враховуючи вищевикладене, набуває такого значення: становить основу інституту підсудності; з його допомогою реалізуються завдання судочинства, які відображають пріоритетні напрямки розбудови держави; закріплює і розвиває положення міжнародно-правових актів; впливає на організацію судочинства; являє собою суттєву гарантію правосуддя, забезпечення прав і свобод людини, законних інтересів фізичних і юридичних осіб; синхронізує систему процесуальних норм; як своєрідний ціннісний орієнтир, слугує засобом подолання прогалів у законодавстві; є підґрунтям вдосконалення інституту підсудності, правових норм, розвитку процесуальної форми й процесуальних гарантій правосуддя; доповнює інші принципи, забезпечуючи несперечливість їх системи тощо.

Таким чином, наголошуючи на тому, що принцип законного судді містить як організаційні, так і функціональні ознаки, можна підсумовуючи зазначити, що його основний зміст складають наступні положення.

1. Ніхто не може бути позбавлений права на розгляд його справи у тому суді і тим суддею, до підсудності якого вона віднесена законом.

2. Кожна людина заздалегідь має право знати, який суд і в якому складі у відповідності із законом може розглядати справу, якщо така виникне.

3. Суд не тільки вправі, а й зобов'язаний ухилитися від розв'язання справ, йому не підсудних, і навпаки суд не вправі ухилитися від розв'язання підсудних йому справ і зобов'язаний прийняти їх до свого провадження; тільки за наявності законних підстав, відкривається шлях до переносу справи до іншого суду.

4. Цьому праву та обов'язку суду відповідає обов'язок сторін підкоритися вимогам «належного» суду, тобто компетентного суду, а також право вимагати суду незалежного і неупередженого.

5. Питання про підсудність можуть бути порушені не тільки сторонами, а й судом.

6. Вказані питання можуть бути порушені в будь-який момент провадження.

7. Взаємна згода сторін на зміну законної підсудності справи, як загальне правило, не може мати ніякого процесуального значення. *Publicum jus pactis privatorum mutari non potest**.

8. Закони, що визначають межі (обсяг) влади суду, не повинні тлумачитись розширено. Суд може прийняти до свого розгляду лише ті справи, до розгляду яких він уповноважений законом. Підсудність повинна бути точно встановлена в законі, а не визначатись стосовно конкретної справи, наприклад, за ознакою її «особливої складності», «виняткового громадського значення» або «доцільності». *Lex semper certa est***.

9. Суд сам повинен вирішувати, чи підсудна йому справа, що надійшла на його розгляд, не звертаючись до посередництва або вказівок вищого суду. Кожен суд повинен знати закони (*jura novit curia*).

10. В основі рішення суду про підсудність повинен бути той акт, який визнається законним приводом до початку справи. До перевірки цього акту по суті, як і обставин, що в ньому викладені, суд може приступити тільки попередньо, отже до визнання справи підсудною саме цьому суду, він сприймає на віру викладенні обставини, не розпочинаючи їх дослідження на достовірність.

11. Підсудність справи може бути змінена тільки на підставі об'єктивних чинників, встановлених у процесуальному законі і не повинна залежати від суб'єктивного погляду суду чи прокурора.

12. Справу може розглянути тільки суд, створений на підставі закону із заздалегідь визначеною компетенцією.

Узагальнений аналіз цих складових елементів дозволяє зробити висновок про те, що принцип законного судді є фундаментом правил підсудності, він являє собою суттєву гарантію правосуддя, забезпечення прав і свобод людини, відіграє роль судоустрійної засади, через його реалізацію досягається виконання завдань судочинства.

Принцип законного судді цілком заслужує на закріплення на конституційному рівні, що логічно завершувало б ту регламентацію, яка має місце в процесуальному кодексі та в законі про судоустрій.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаються у розробці моделей окремих норм процесуальних кодексів у відповідності до принципу законного судді, розвитку теоретичного підґрунтя зазначеного принципу.

¹ Савицький В. Последние новеллы УПК: прекращение уголовного дела, состав суда, подсудность, подследственность // Российская юстиция. – 1997. – № 4. – С. 20.

* Приватні угоди не можуть змінювати приписи публічного права (латинський правовий вислів).

** Закон завжди точний (латинський правовий вислів).

- ² *Строгович М. С.* Курс советского уголовного процесса. – М.: Изд. Акад. наук СССР, 1958. – С. 73; Науково-практичний коментар Кримінально-процесуального кодексу України // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1995. – № 4–5. – С. 26–27; *Добровольская Т. П.* Принципы советского уголовного процесса. Вопросы теории и практики. – М.: Юрид. литер-ра, 1971. – С. 9; *Тырчев И. В.* Принципы советского уголовного процесса. – М.: ВЮЗИ, 1983. – С. 13–15.
- ³ *Тырчев И. В.* Вказана праця. – С. 11–12.
- ⁴ *Баженев С.* Как обеспечить конституционное право граждан «на свой суд»? // Российская юстиция. – 2003. – № 5. – С. 35.
- ⁵ *Баршев Я.* Основания уголовного судопроизводства съ применениемъ къ Российскому уголовному судопроизводству. – СПб., 1841. – С. 13.
- ⁶ *Козак Д.* Суд в современном мире: проблемы и перспективы // Российская юстиция. – 2001. – № 9. – С. 4.
- ⁷ *Civil procedure. Cases and Materials by John J. Cound, Jack H. Friedenthal, Arthur R. Miller, John E. Sexton.* – Seventh Edition. – St. Paul, Minn: West Publishing Co., 1997. – P. 91–131.
- ⁸ *Строгович М. С.* Вказана праця. – С. 53.
- ⁹ *Добровольская Т. П.* Вказана праця. – С. 6.
- ¹⁰ *Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука.* – К.: Головна редакція УРЕ, 1974. – С. 547.
- ¹¹ *Маляренко В. Т.* Поняття, загальна характеристика та класифікація основних засад кримінального судочинства // Вісник Верховного Суду України. – 1999. – № 1. – С. 44.
- ¹² Див., наприклад: *Тертишник В. М.* Кримінально-процесуальне право України: Підручник. – 4-те вид., доп. і переробл. – К.: Вид-во А.С.К., 2003. – С. 83; *Коваленко Є. Г.* Кримінальний процес України: Навч. посіб. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – С. 44; *Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. М.* Кримінальний процес України: Підручник. – 2-ге вид., перероб і доп. – К.: Либідь, 1999. – С. 35; *Строгович М. С.* Курс советского криминального процесса и принцип состязательности. – М., 1939. – С. 96; *Ривлин А. Л.* Понятие и система принципов советского правосудия. – М., 1962. – С. 33; *Чеканов В. Я.* Криминальный процесс. Вопросы общей части. – Саратов, Изд-во Саратовского ун-та, 1986. – С. 68; *Мотовиловкер Я. О.* О принципах объективности истины, презумпции невиноватости и состязательности процесса. – Ярославль: Изд-во Ярославского ун-та, 1978. – С. 22; *Тырчев И. В.* Принципы советского уголовного процесса. – М.: ВЮЗИ, 1983. – С. 6.
- ¹³ *Строгович М. С.* Некоторые вопросы теории советского уголовного процесса // Советское государство и право. – 1952. – № 8. – С. 15–16.
- ¹⁴ *Михеєнко М. М.* Проблеми розвитку кримінального процесу в Україні: Вибрані твори. – К.: Юрінком, 1999. – С. 223; *Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. М.* Вказана праця. – С. 36.
- ¹⁵ *Добровольская Т. П.* Вказана праця. – С. 11–16; *Тырчев И. В.* Вказана праця. – С. 15–17; Проблеми судебного права / Под ред. М. В. Савицкого. – М.: Наука, 1983 – С. 126–128.
- ¹⁶ *Добровольская Т. П.* Вказана праця. – С. 12.
- ¹⁷ *Абросимова Е. Б.* Судебная власть в Российской Федерации: система и принципы. – М.: Институт права и публичной политики, 2002. – С. 113.
- ¹⁸ Див.: *Оверчук С.* Проблеми визначення надзвичайних та особливих судів // Юридична Україна. – 2004. – № 10. – С. 76–81.
- ¹⁹ *Розин Н. Н.* Уголовное судопроизводство. Пособие к лекциям. – Петроград: Изд. юрид. книжного склада «Право», 1916. – С. 234.
- ²⁰ *Уголовный процесс: Учебник / Под ред. И. Л. Петрухина.* – М.: Проспект, 2001. – С. 325.
- ²¹ *Михеєнко М. М., Нор В. Т., Шибіко В. М.* Вказана праця. – С. 315–316.
- ²² *Тальберг Д. Г.* Русское уголовное судопроизводство // Антология української юридичної думки. В 10 т. / Редкол. Ю. С. Шемшученко та ін. Том 7: Кримінальне право. Кримінальний процес. – К.: Видавничий Дім «Юридична книга», 2004. – С. 292.

Резюме

У статті проведено дослідження питань місця і сутності принципу законного судді в судовому праві, виділено складові елементи принципу, з'ясовано його значення.

Ключові слова: принцип законного судді, судове право, підсудність.

Резюме

В статье проведено исследование вопросов места и сущности принципа законного судьи в судебном праве, выделены составляющие элементы принципа, выяснено его значения.

Ключевые слова: принцип законного судьи, судебное право, подсудность.

Summary

The article deals with the research into such questions as the place and essence of the principle of judge of record in judicial law. Constituent elements of the principle are singled out. What is more the meaning of the principle is also found out.

Key words: principle of judge of record, judicial law, jurisdiction.

Отримано 19.04.2011